

10. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐ
ENVIRONMENT AND NATURAL RESOURCES
ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА И ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ

Անտառային ֆոնդի տարածքը ՀՀ տարածքի այն մասն է, որը ծածկված է անտառով, ինչպես նաև այն ոչ անտառապատ տարածքը, որը տրամադրված է անտառային տնտեսության կարիքների համար: Անտառային ֆոնդը ներառում է անտառապատ տարածքը (փաստացի ծածկված ծառերի տեսակներով, տնկիների տարատեսակներով), ոչ անտառապատ տարածքը՝ գյուղատնտեսական հողատեսքեր (վարելահող, խոտհարք, արոտավայր և այլն), հատուկ նշանակության տարածքներ (ճանապարհներ, ջրանցքներ, տնամերձեր և այլն), ինչպես նաև ճահճային տարածքներ, ավազուտներ, հեղեղատներ, թեք լեռնալանջեր և այլն:

Տարածքի անտառապատվածությունը անտառով ծածկված մակերեսի հարաբերությունն է հանրապետության ողջ տարածքին:

Փայտանյութի ընդհանուր պաշարը փայտանյութի աճող մասի, անկումների (տապալվածքների) և միջանկյալ օգտագործման պաշարների գումարն է:

Անտառաշինությունը միջոցառումների համակարգ է, որն իր մեջ ներառում է անտառի սահմանների որոշումը, անտառի բաժանումը մասերի և անտառտնկիների հատվածների, խմբերի, պաշտպանվածության կարգերի (ջրապահպան, պաշտպանողական, սանիտարա-հիգիենիկ, առողջարարական և այլն), անտառային ֆոնդի գույքագրումը (անտառի մակերեսը և փայտանյութի պաշարը), անտառի տարեկան օգտագործման ծավալների որոշումը (հաշվարկային անտառահատում), անտառվերականգնումը և այլն:

Forest area is a part of forest covered territory of Armenia as well as territory not covered by forest, but used for forestry needs. Forest stock includes forest area, i.e. forest covered territory (actually covered by plantations of trees) and territory not covered by forest but intended for forestation (burnt out areas, cutting areas, waste grounds, glades, areas of dead plantations). Besides, forest stock includes non-forest areas: agricultural lands (hayfields, pastures, arable land), special purpose areas (roads, ditches, country estates etc.), and also swamps, sands, ravines, steep hillsides and other territories.

Forest content - ratio of forest covered territory to the whole territory of the republic.

Total stock of timber - the sum of growing part of timber, felling and intermediate use stock.

Forest management is the system of activities comprising demarcation, division of forests into plots, groups and categories (water protection forests, sanitary forests, etc); inventories of forest resources (forest area and timber stocks); estimation of the size of annual felling area; reforestation and other activities.

Площадь лесного фонда -это часть территории Республики Армения, занятая лесом, а также не занятая им, но предназначенная для нужд лесного хозяйства. Лесной фонд включает площадь покрытую лесом (фактически занятую древесными породами, насаждениями разных видов), не покрытую лесом: сельскохозяйственные угодья (пашни, сенокосы, пастбища), площади особого назначения (дороги, канавы, усадьбы и др.), а также площади болот, песков, оврагов, крутых склонов и другие территории.

Лесистость территории - отношение покрытой лесом площади ко всей территории республики.

Общий запас древесины -сумма запасов растущей части дровестоя, отпада и промежуточного пользования.

Лесоустройство - система мероприятий, включающая определение границ, деление леса на выделы и участки лесонасаждений, группы, категории защитности (водоохранные, защитные, санитарно-гигиенические и оздоровительные и т.д.); инвентаризацию лесного фонда (площадь леса и запас древесины); определение размера ежегодного пользования лесом (расчетная лесосека), лесовосстановление и другие.

Անտառվերականգնումը միջոցառումների անցկացումն է ուղղված հատատեղերի, այրված, ամայացած վայրերի, բացատների և նախկինում անտառածածկ այլ մակերեսների վերականգնմանը: Անտառվերականգնումը ներառում է անտառի տնկումը, ցանքսը և անտառի բնական վերականգնմանն աջակցող միջոցառումները:

Գլխավոր օգտագործման անտառահատումը և անտառվերականգնողական հատումները փայտանյութի պատրաստման նպատակով հասուն ծառերի հատումն է:

Անտառպաշտպանական հատումներն իրականացվում են ըստ տնկիների աճի ու զարգացման և նպատակաուղղված են ծառերի և թփերի մի մասի պարբերական հատմամբ տնկարկների մնացած մասի հետագա աճի պայմանների բարելավմանը:

Բնական աղբյուրներից ջրառն օգտագործման նպատակով՝ մակերևութային ջրային օբյեկտներից և ստորգետնյա հորիզոններից հետագա օգտագործման նպատակով վերցված ջրային պաշարների ծավալն է: Այս ցուցանիշի մեջ չի հաշվառվում էլեկտրաէներգիայի արտադրության ժամանակ հիդրոհանգույցներով բաց թողնված, ձկան բացթողնման ջրի քանակները և այլն:

Ջրօգտագործումը (ջրասպառումը)՝ տարբեր կարիքների բավարարման նպատակով տարբեր ջրաղբյուրներից վերցված ջրային պաշարների օգտագործումն է: Այստեղ չեն հաշվառվում շրջադարձային ջրօգտագործումը, ինչպես նաև կեղտաջրերի և կոլեկտորացամաքուրդային ջրերի կրկնակի օգտագործումը:

Reforestation comprises activities aimed at restoration of forests on cutting areas, burnt out areas, waste grounds, glades and other former forest lands. Reforestation includes planting, sowing and measures promoting natural renewal of forests.

Fellings of forests of main use and reforestation fellings are carried out in mature forests for procurement of timber

Maintenance fellings are carried out in the process of growing and maturing of plantations. It supposes cutting down of selected trees and bushes to secure better conditions of growth for other trees.

Water abstraction from natural sources is removal of water from surface water bodies and aquifers for consumption. This does not include water used for electric power generation, ship locking, passage of fish and maintenance of navigable depth.

Water consumption (use) means use of water removed from different sources for communal and household needs. Consumption of recycled water and reuse of waste and sewage water is excluded.

Лесовосстановление - проведение мероприятий по восстановлению лесов на вырубках, гарях, пустырях, прогалинах и иных бывших под лесом площадях. Лесовосстановление включает посадку, посев леса и содействие естественному возобновлению леса.

Рубки леса главного пользования и лесовосстановительные рубки проводятся в спелых древостоях для заготовки древесины.

Рубки ухода за лесом проводятся по мере роста и развития насаждений и заключаются в периодической вырубке части деревьев и кустарников, направленной на улучшение условий для дальнейшего выращивания оставляемой части насаждений.

Забор воды из природных источников - объем изъятия водных ресурсов из поверхностных водных объектов и подземных горизонтов с целью дальнейшего использования воды. В этот показатель не включается объем пропуска воды через гидроузлы для производства электроэнергии, пропуска рыбы и другие.

Водопотребление (использование воды) - использование забранных из различных источников водных ресурсов для удовлетворения хозяйственных нужд. Сюда не включаются оборотное водопотребление, а также повторное использование сточной и коллекторно-дренажной воды.

Կեղտաջրերի բացթողումը մակերևութային ջրային օբյեկտներ իր մեջ ներառում է չափորոշային մաքուր, չափորոշային մաքրված և կեղտաջրերի ծավալները:

Չափորոշային մաքուր կեղտաջրերն այն հոսքերն են, որոնք առանց մաքրելու թափելը ջրային օբյեկտներ չի հանգեցնում ջրօգտագործման հսկվող հատվածքներում կամ կետերում ջրի որակի չափորոշների խախտմանը:

Չափորոշային մաքրված կեղտաջրերը համապատասխան մաքրման կառույցներում մաքրված կեղտաջրերն են, որոնց մաքրվելուց հետո բացթողումը ջրային օբյեկտներ չի հանգեցնում ջրօգտագործման հսկվող կետերում ջրի որակի չափորոշների խախտմանը, այսինքն այդ կեղտաջրերում աղտոտիչ նյութերի պարունակությունը պետք է համապատասխանի արտահոսքի սահմանային թույլատրելի չափաքանակներին:

Կեղտաջրերն արտադրական և կենցաղային (կոմունալ) հոսքերն են (չմաքրված կամ ոչ բավարար մաքրված), որոնք բաց են թողնվել մակերևութային ջրային օբյեկտներ և որոնցում պարունակվող աղտոտիչ նյութերի քանակը գերազանցում է սահմանային թույլատրելի չափաքանակներին:

Մթնոլորտային օդ վնասակար նյութերի արտանետման անշարժ (ամրակայված) աղբյուր է կոչվում շահագործման ընթացքում վնասակար նյութեր արտանետող ոչ շարժական տեխնոլոգիական ագրեգատը (սարք, սարքավորում և այլն), որից շահագործման գործընթացում անջատվում են վնասակար նյութեր:

Waste water discharge into surface reservoirs includes amounts of water pure corresponding to standards, water purified according to standards and contaminated run-offs.

Waste water pure according to standards refers to run-offs that discharged without treatment do not deteriorate quality standards in monitored places of water supply.

Waste water purified according to standards is defined as run-offs purified at treatment plants. Discharge of this water does not deteriorate quality standards in monitored place of water supply, i.e. the pollutants' content should correspond to the agreed maximum permissive discharge .

Polluted waste water represents the run-offs discharged into surface water bodies without treatment (or after insufficient treatment), with pollutants' content exceeding the agreed MPD.

Stationary source of air polluting emissions is defined as immobile technological unit (device, apparatus, etc), that in the process of work emits contaminating substances in the air.

Сброс сточных вод в поверхностные водоемы включает в себя объемы нормативно-чистых, нормативно-очищенных и загрязненных стоков.

Нормативно-чистые сточные воды - стоки, отведение которых без очистки в водные объекты не приводит к нарушению норм и качества вод в контролируемом створе или пункте водо-пользования.

Нормативно-очищенные сточные воды - стоки, которые прошли очистку на соответствующих сооружениях, и отведение которых после очистки в водные объекты не приводит к нарушению норм качества воды в контролируемом створе или пункте водопользования, то есть содержание загрязняющих веществ в этих сточных водах должно соответствовать утвержденному предельно-допустимому сбросу .

Загрязненные сточные воды - стоки, сброшенные в поверхностные водные объекты без очистки (или после недостаточной очистки) и содержащие загрязняющие вещества в количествах, превышающих утвержденный предельно-допустимый сброс.

Стационарным источником выделения вредных веществ в атмосферный воздух называется неподвижной технологический агрегат (установка, устройство, аппарат и т.п.), выделяющий в процессе эксплуатации вредные вещества.

Որսված (վնասազերծված) նյութերի քանակը ներառում է բոլոր տեսակի աղտոտիչները, որոնք որսվում (վնասազերծվում) են փոշեռսիչ (գազամաքրիչ) կայանքներում անշարժ (ամրակայված) աղբյուրներից անջատված վնասակար նյութերի ընդհանուր ծավալից:

Անշարժ (ամրակայված) աղբյուրներից մթնոլորտ արտանետված վնասակար նյութերի կազմում հաշվառվում է բոլոր աղտոտիչների ընդհանուր քանակը, որոնք օդային ավազան են արտանետվում ինչպես փոշեզագամաքրիչ կայանքներից անցնելուց հետո, այնպես էլ առանց մաքրման (կազմակերպված և չկազմակերպված աղբյուրներից):

Արգելոցները՝ յուրահատուկ կամ աշխարհագրական գոտուն առավել բնորոշ տարածքի հատվածներ են, որոնք հանվել են տնտեսական օգտագործումից՝ բնության պահպանության և ուսումնասիրության նպատակով: Արգելոցների խնդիրներից է նաև կենդանիների և բույսերի արժեքավոր տեսակների վերականգնումը:

Բնական ազգային զբոսայգիները՝ բնական համակարգերի պահպանման նպատակով կազմակերպված հատուկ էկոլոգիական, պատմական, գեղագիտական արժեք ունեցող՝ բնական և մշակութային բնապատկերի բարենպաստ համատեղությամբ տարածքի հատվածներն են, որոնք օգտագործվում են հանգստի, լուսավորչական, գիտական և մշակութային նպատակներով:

Volume of pollutants captured (detoxified) includes all types of pollutants captured (detoxified) by dust-arresting (gas-cleaning) plants out of the total volume of pollutants emitted by stationary sources.

Harmful substances emitted into atmosphere by stationary sources include total amount of all contaminants coming to air basin both after treatment at dust-arresting (gas-cleaning) plants (as a result of insufficient capture and treatment) and without treatment (contaminants from organized and non-organized sources).

Nature reserves - are the special territories typical for geographic zone, which are excluded from economic use to protect and study the nature. The purpose of nature reserves is the restoration of valuable animals and plants.

Natural national parks - are the territories for protection of natural complexes having ecologic, historic, aesthetic value in favorable combination with natural and cultural lands capes, they are used for rest, educational scientific purposes.

Количество уловленных (обезвреженных) вредных веществ включает все виды загрязнителей, уловленных (обезвреженных) на пылеулавливающих (газоочистных) установках из общего их объема, отходящего от стационарных источников.

В состав вредных веществ, выброшенных в атмосферу стационарными источниками, входит общее количество всех загрязнителей, поступивших в воздушный бассейн как после прохождения пылегазоочистных установок (в результате неполного улавливания и очистки), так и без очистки (от организованных и неорганизованных источников).

Заповедники-уникальные или наиболее типичные для географических зон участки территории, изъятые из хозяйственного пользования для сохранения и изучения природного комплекса. Целью заповедников служит также восстановление ценных животных и растений.

Природные национальные парки-участки территории, образуемые для сохранения природных комплексов, имеющих особую экологическую, историческую и эстетическую ценность в силу благоприятного сочетания естественных и культурных ландшафтов, и используемые в рекреационных, просветительных, научных и культурных целях.

**ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՐՆԵՐ - ENVIRONMENT AND NATURAL RESOURCES -
ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА И ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ**

10.1. ՀՈՂԱՅԻՆ ՄԱԿԵՐԵՍԸ
LAND AREA
ЗЕМЕЛЬНАЯ ПЛОЩАДЬ
(1 000 ha)

(1 000 ha)
(1 000 га)

	01.07.2015	01.07.2016	01.07.2017	01.07.2018	01.07.2019	
Ընդհանուր հողային տարածքը ¹ այդ թվում՝	2 974.3	2 974.3	2 974.3	2 974.3	2 974.3	Total land area ¹ Общая площадь земель ¹
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	2 045.7	2 045.5	2 043.8	2 044.5	2 044.2	of which: в том числе: Agricultural land Земли сельскохозяйственного значения
Բնակավայրերի հողեր	151.8	151.8	151.9	151.9	151.9	Settlements land Земли населенных пунктов
որից՝ տնամերձ և այգեգործական (ամառանոցային) հողեր	94.5	94.5	94.6	94.6	94.6	of which: в том числе: homestead and gardening land приусадебные и садоводческие (дачные)
Արդյունաբերության, ընդերքօգտագործման և այլ արտադրական նշանակության հողեր	36.5	36.8	38.0	38.4	38.6	Land of industrial, use of entrails of the earth and other production purpose Земли промышленного, недропользования и другого производственного значения
Էներգետիկայի, կապի, տրանսպորտի, կոմունալ ենթակառուցվածքների օբյեկտների հողեր	12.6	12.6	12.8	13.0	13.1	Land of objects of energetic, communication, transport, communal infrastructure Земли объектов энергетики, связи, транспорта, коммунальной инфра структуры
Հատուկ պահպանվող տարածքների հողեր	335.4	335.4	335.6	335.6	335.6	Land of special protected territories Земли особо охраняемых территорий
Հատուկ նշանակության հողեր	31.6	31.6	31.6	30.5	30.5	Land with special purpose Земли особого значения
Անտառային հողեր	334.2	334.1	334.1	334.0	334.0	Forest land Лесные земли
որից՝ անտառածածկ հողեր	289.3	289.3	289.2	289.2	289.2	of which: в том числе: covered with forest lands покрытые лесами земли
Ջրային հողեր	25.9	25.9	25.9	25.8	25.8	Water land Водные земли
Պահուստային հողեր	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	Reserve land Запасные земли

¹ Ըստ Կադաստրի կոմիտեի կողմից կազմված ՀՀ հողային հաշվեկշռի:
According to RA land balance formed by the Committee of Cadastre .
По земельному балансу РА, составленному Комитетом кадастра .

10.2. ԸՆԴԵՐՔԻ ԵՐԿՐԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀԵՏԱԽՈՒՋՈՒԹՅՈՒՆ
 MINERAL GEOLOGY AND PROSPECTING
 ГЕОЛОГИЯ И РАЗВЕДКА НЕДР

	2015	2016	2017	2018	2019	
Կատարված երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ծավալը, ընդամենը մլն. դրամ	717.8	543.4	353.4	1 017.2	317.5	Volume of geological-prospecting work, total, mln.drams
այդ թվում՝ պետական բյուջեի հաշվին	-	-	-	-	-	Объем проделанных геологоразведочных работ, всего, млн. драмов including: at the expense of state budget
Հորատանցքերի միջին խորությունը, մ	63.9	179.3	66.7	100.0	40.0	в том числе: за счет средств государственного бюджета Average depth of holls, m Средняя глубина скважин, м

10.3. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՎՐԱ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲՆՈՒԹԱԳՐՈՂ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ
 MAIN INDICATORS CHARACTERIZING THE IMPACT OF HUMAN ECONOMIC ACTIVITY ON THE ENVIROMENT AND USE OF NATURAL RESOURCES
 ОСНОВНЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ

	2015	2016	2017	2018	2019	
Ջրառը աղբյուրներից, մլն. մ ³	3 271.7	3 181.9	2 865.4	2 714.4	2 865.4	Water abstraction from water resources, mln.m ³ Забор воды из водных источников, млн.м ³
Ջրահեռացումը, մլն. մ ³	810.8	769.7	550.8	612.1	797.2	Waste water discharge, mln. m ³ Сброс сточных вод, млн. м ³
Մթնոլորտ արտանետված վնասակար նյութերը, 1 000 տ	268.7	276.7	291.1	263.4	267.9	Emissions of hazardous substances into atmosphere, 1 000 t Выброс вредных веществ в атмосферу, 1 000 т
այդ թվում՝						including: в том числе:
արտանետման անշարժ աղբյուրներից	128.9	131.8	141.3	114.0	89.7	from stationary sources от стационарных источников
ավտոտրանսպորտից	139.8	144.9	149.8	149.4	178.2	from vehicles от автотранспорта

10.4. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՈՒՄՆ ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ
 MAIN ACTIVITIES IN FORESTRY
 ПРОВЕДЕНИЕ ОСНОВНЫХ РАБОТ В ЛЕСНОМ ХОЗЯЙСТВЕ

	2015	2016	2017	2018	2019	
Անտառվերականգնումը, հա	9	0.5	9.0	17.2	126.3	Reforestation, ha
այդ թվում՝ անտառի տնկում և ցանք	9	0.5	9.0	17.2	126.3	Лесовосстановление, га including: planting and sowing of forests в том числе: посадка и посев леса
Անտառափոխակույրների փո- խադրումն անտառի շարք, հա	35	58	26	26	3	Conversion of forest culture into forest, ha Перевод лесных культур в лесопокрываемые земли, га
Ընդհանուր անտառահատումներ մակերեսը, հա	1 501	1 940	2 010	2 015	2 240	Total fellings Общая рубка лесов area, ha
հատվել է լիկվիդային փայտանյութ, 1 000 խիտ. մ ³	28.0	33.9	33.5	43.3	41.3	площадь, га liquid timber felled, 1 000 m ³ of trunk wood вырублено ликвидной древесины, 1 000 плотных м ³
որից՝ սանիտարական						of which: sanitary в том числе санитарные:
մակերեսը, հա	651	1 543	1 464	1 532	1 680	area, ha
հատվել է լիկվիդային փայտանյութ, 1 000 խիտ. մ ³	12.6	16.6	17.1	27.5	26.3	площадь, га liquid timber felled, 1 000 m ³ of trunk wood вырублено ликвидной древесины, 1 000 плотных м ³
նոսրացման						thinning out для прореживания
մակերեսը, հա	150	26	54	96	213	area, ha
հատվել է լիկվիդային փայտանյութ, 1 000 խիտ. մ ³	2.3	0.4	1.2	1.0	1.5	площадь, га liquid timber felled, 1 000 m ³ of trunk wood вырублено ликвидной древесины, 1 000 плотных м ³
անցումային						transitory проходной
մակերեսը, հա	700	332	351	366	245	area, ha
հատվել է լիկվիդային փայտանյութ, 1 000 խիտ. մ ³	13.1	8.8	8.7	7.8	6.4	площадь, га liquid timber felled, 1 000 m ³ of trunk wood вырублено ликвидной древесины, 1 000 плотных м ³

10.5. ԱՆՏԱՌՆԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ ՎՆԱՍՏՏՈՒՆԵՐԻՑ ԵՎ ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ
 FOREST PROTECTION FROM VERMINS AND FOREST DISEASES
 ЗАЩИТА ЛЕСОВ ОТ ВРЕДИТЕЛЕЙ И БОЛЕЗНЕЙ ЛЕСА

(տարեվերջին, 1 000 հա)

(end of year, 1 000 ha)
 (на конец года, 1 000 га)

	2015	2016	2017	2018	2019	
Վարակված օջախների ընդհանուր մակերեսը	9.5	10.1	13.7	12.8	10.9	Total surface of infected hearths Общая площадь зараженных очагов
որից՝ վարակված անտառային հիվանդություններով	8.3	9.4	7.4	8.8	7.1	of which: infected by forest diseases в том числе: зараженных лесными заболеваниями
Բուժում պահանջող վարակված օջախների մակերեսը	9.5	10.1	13.7	12.8	10.9	Surface of infected hearths demanding treatment Площадь зараженных очагов, требующих лечение
Պայքարի միջոցառումներով վերացված վարակված օջախների մակերեսը	0.06	9.3	0.05	4.8	0.06	Surface of infected hearths liquidated by fight measures Пощадь очагов заражения, ликвидированных мерами борьбы

10.6. ԱՆՏԱՌԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՀՐԴԵՂՆԵՐ
 FOREST BREACHES AND FOREST FIRES
 ЛЕСОНАРУШЕНИЯ И ЛЕСНЫЕ ПОЖАРЫ

	2015	2016	2017	2018	2019	
Ապօրինի հատված ծառերի քանակը	315	513	30 720	12 821	7 228	Number of illegally felled trees Количество незаконно вырубленных деревьев
Հրդեհների քանակը, դեպք	41	42	42	58	106	Number of forest fires, cases Число пожаров, случаев
Հրդեհված անտառածածկ տարածքը, հա	89.7	37.0	1 111.8	615.2	1 880.8	Forest area affected by fires, ha Лесная площадь, охваченная пожарами, га

10.7. ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՐԳԵԼՈՑՆԵՐ, ԱՐԳԵԼԱՎԱՅՐԵՐ ԵՎ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՐԿԵՐ
 STATE RESERVES, PRESERVES AND NATIONAL PARKS
 ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ЗАПОВЕДНИКИ, ЗАКАЗНИКИ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ ПАРКИ

	2015	2016	2017	2018	2019	
Պետական արգելոցների և ազգային պարկերի քանակը	7	7	7	7	7	Number of state reserves and national parks Число государственных заповедников и национальных парков
Դրանց տարածքը, 1 000 հա	269.1	269.0	269.0	269.0	269.0	Their area, 1 000 ha Их площадь, 1 000 га
Պետական արգելավայրերի քանակը	27	27	27	27	27	Number of state preserves Число государственных заказников
Դրանց տարածքը ¹ , 1 000 հա	114.1	114.1	114.1	114.1	114.1	Their area ¹ , 1 000 ha Их площадь ¹ , 1 000 га
Հատուկ պահպանվող տարածքների պահպանման ծախսերը, մլն. դրամ	1 298.1	1 276.9	1 362.8	1 485.6	1 944.1	Expenditures on maintenance of specially protected areas, mln. drams Затраты на содержание особо охраняемых территорий, млн. драмов

¹ Աղբյուրը՝ Երջակա միջավայրի նախարարություն:
Source: Ministry of Environment .
Источник: Министерство окружающей среды.

**ՀՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՐՆԵՐ - ENVIRONMENT AND NATURAL RESOURCES -
ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА И ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ**

**10.8. ՋՐԱՌՐ ԵՎ ՋՐՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ
WATER ABSTRACTION AND CONSUMPTION
ВОДОЗАБОР И ВОДОПОТРЕБЛЕНИЕ**

(մլն. մ³)

(mln. m³)
(млн. м³)

	2015	2016	2017	2018	2019	
Ջրառը, ընդամենը	3 271.7	3 181.9	2 865.4	2 714.4	2 865.4	Water abstraction, total
այդ թվում՝ ստորգետնյա աղբյուրներից	1 304.5	1 136.3	1 154.5	1 191.6	1 294.3	Водозабор, всего including: from underground sources
Ընդամենը օգտագործվել է ջուր	2 533.1	2 469.9	2 040.0	1 926.5	2 123.7	Total consumption
այդ թվում՝ ըստ կարիքների						Всего использовано воды including for:
Խմելու	96.5	107.7	107.6	185.1	127.7	в том числе на: Drinking
Արտադրական, կոմունալ տնտեսության և շինարարության	153.3	145.4	225.2	141.4	141.7	Питьевые Industrial, communal farms and construction
Գյուղատնտեսության, ձկնաբուծության և անտառտնտեսության	2 283.3	2 216.8	1 707.2	1 600.0	1 854.3	Производство, коммунальное хозяйство и строительство Agriculture, fish breeding and forestry
Ընդհանուրի նկատմամբ, %	100	100	100	100	100	Сельское хозяйство, рыбководство и лесное хозяйство
այդ թվում՝ ըստ կարիքների						In % of total
Խմելու	4	4	5	10	6	К итогу, % including for:
Արտադրական, կոմունալ տնտեսության և շինարարության	6	6	11	7	7	в том числе на: Drinking
Գյուղատնտեսության, ձկնաբուծության և անտառտնտեսության	90	90	84	83	87	Питьевые Industrial, communal farms and construction
						Производство, коммунальное хозяйство и строительство Agriculture, fish breeding and forestry
						Сельское хозяйство, рыбководство и лесное хозяйство

**10.9. ԿԵՂՏԱՋՐԵՐԻ ՀԵՌԱՑՈՒՄԸ
WASTE WATER DISCHARGE
ОТВЕДЕНИЕ СТОЧНЫХ ВОД**

(մլն. մ³)

(mln. m³)
(млн. м³)

	2015	2016	2017	2018	2019	
Հեռացված կեղտաջրեր, ընդամենը այդ թվում՝	811	770	551	612	797	Waste water discharge, total
Չափորոշային մաքուր (առանց մաքրման)	560	534	320	390	566	Отведенные сточные воды, всего including: в том числе: Pure corresponding to standards; (without purification)
Ոչ բավարար մաքրված	119	123	168	155	113	Нормативно -чистые (без очистки)
Աղտոտված (առանց մաքրման)	132	113	63	67	118	Insufficiently purified Недостаточно очищенный
						Polluted (without purification) Загрязненные (без очистки)

10.10. ՄԹՆՈՒՈՐՏԱՅԻՆ ՕԴՆ ԱՂՏՈՏՈՂ ԱՆՇԱՐԺ (ԱՄՐԱԿԱՅՎԱԾ) ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԻՑ
 ԱՆՋԱՏՎԱԾ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԱՐՏԱՆԵՏՈՒՄԸ ԵՎ ՈՐՍՈՒՄԸ
 EMISSIONS OF POLLUTANTS FROM STATIONARY SOURCES OF AIR POLLUTION AND THEIR
 CAPTURE
 ВЫБРОСЫ И УЛАВЛИВАНИЕ ВРЕДНЫХ ВЕЩЕСТВ, ОТХОДЯЩИХ ОТ СТАЦИОНАРНЫХ
 ИСТОЧНИКОВ ЗАГРЯЗНЕНИЯ АТМОСФЕРНОГО ВОЗДУХА

	2015	2016	2017	2018	2019	
Ընդամենը արտանետվել են վնասակար նյութեր, 1 000 տ	128.9	131.8	141.3	114.0	89.7	Total emission of pollutants, 1 000 t Всего выброшено вредных веществ, 1 000 т
որանցից՝						including:
ծծմբային անհիդրիդ	34.1	38.7	38.5	28.6	0.9	из них: sulphur anhydride
ազոտի օքսիդներ	1.3	1.5	1.6	1.8	1.9	сернистого ангидрида
ածխածնի օքսիդ	3.2	2.3	2.7	3.2	2.9	nitric oxides
ցնդող օրգանական միացություններ	0.3	0.6	0.8	0.4	0.6	окислов азота
Որսված և վնասազերծված են վնասակար նյութեր, 1 000 տ	97.0	67.3	98.4	129.8	121.4	carbon monoxide
Անշարժ (ամրակայված) աղբյուրներից անջատված ընդհանուր աղտոտիչ նյութերի նկատմամբ, %	42.9	33.8	41.1	53.2	57.5	Окиси углерода
						volatile organic compounds
						летучих органических соединений
						Pollutants captured and detoxified, 1 000 t
						Уловлено и обезврежено загрязняющих веществ, 1 000 т
						In % of total amount of pollutants from stationary sources
						отходящих от стационарных источников относительно
						количества загрязняющих веществ, %

10.11. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԹԱՓՈՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋԱՑՈՒՄԸ, ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ ԵՎ ՎՆԱՍԱԶԵՐԾՈՒՄԸ
 FORMATION, UTILIZATION AND DETOXICATION OF WASTES IN ESTABLISHMENTS
 ОБРАЗОВАНИЕ, ИСПОЛЬЗОВАНИЕ И ОБЕЗВРЕЖИВАНИЕ ОТХОДОВ В ОРГАНИЗАЦИЯХ

(1 000 տոննա)

(1 000 tons)
(1 000 тонн)

	2015	2016	2017	2018	2019	
Առաջացել է	47 338.5	55 161.4	59 622.4	67 146.2	67 418.0	Formation Образовалось
Օգտագործվել է	4.6	630.1	269.8	1 603.6	722.0	Utilization Использовано
Վնասազերծվել է	0.3	0.6	0.7	1.7	0.9	Detoxication Обезврежено

**ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐ - ENVIRONMENT AND NATURAL RESOURCES -
ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА И ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ**

**10.12. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐԿԵՐԸ ԵՎ ԲՆՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐԸ
ENVIRONMENTAL TAXES AND PAYMENTS FOR NATURE USE
ПРИРОДООХРАННЫЕ НАЛОГИ И ПЛАТЕЖИ ЗА ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЕ**

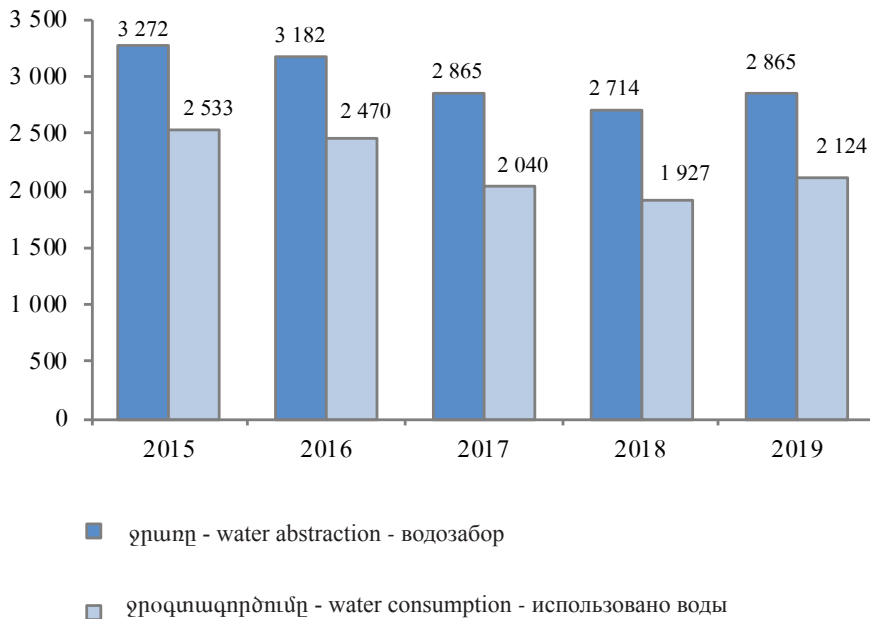
(մլն. դրամ)

(mln. drams)
(млн. драмов)

	2015	2016	2017	2018	2019	
Բնապահպանական հարկերը և բնօգտագործման վճարները	3 021.8	2 480.4	2 212.8	2 929.2	3 290.9	Environmental taxes and payments for nature use Платежи за природопользование и на охрану природы
Բնապահպանական հարկեր որից՝ ըստ ուղղությունների	1 215.4	1 043.0	1 087.3	1 433.2	1 162.0	Environmental taxes Природоохраненные налоги of which by directions:
Անշարժ աղբյուրներից մթնոլորտային արտանետումների համար	212.7	218.5	375.7	417.4	80.1	из них по направлениям: For air polluting emissions from stationary sources За атмосферные выбросы от стационарных источников
Աղտոտիչ նյութերը ջրային օբյեկտներ և կոյուղի թափելու համար	222.5	201.5	181.0	203.3	224.6	For harmful substances discharge in to water bodies and sewerage За сброс загрязняющих веществ в водоемы и канализацию
Թափոնների տեղադրման համար	77.2	84.0	72.6	100.5	122.3	For waste location За размещение отходов
Շրջակա միջավայրին վնաս պատճառող ապրանքների համար	703.0	538.9	458.0	712.0	735.0	For goods causing damage to the environment За экологически вредных товаров
Բնօգտագործման վճարներ որից՝ ըստ ուղղությունների	1 806.4	1 437.4	1 125.6	1 496.0	2 128.9	Payments for natural resources Платежи за природопользование of which by directions:
Բնական պաշարների օգտագործման համար	1 592.9	1 346.8	1 090.0	1 430.1	2 046.6	из них по направлениям: For use natural resources За использование природных ресурсов
Կենսապաշարների օգտագործման համար	213.5	90.6	35.5	65.9	82.3	For use of life stocks За использование биоресурсов

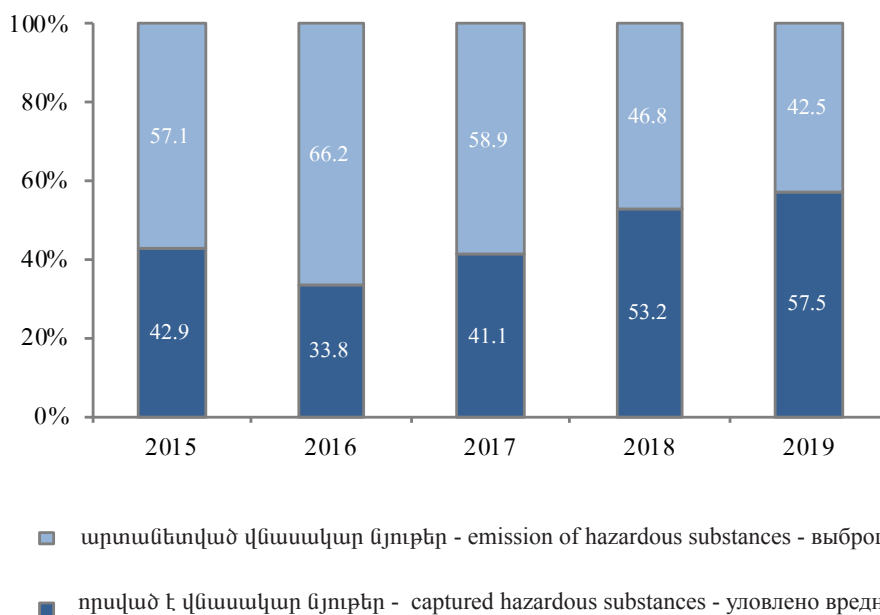
ԹԱՐՄ ՋՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ
 FRESH WATER CONSUMPTION
 ПОТРЕБЛЕНИЕ СВЕЖЕЙ ВОДЫ

միլիոն խորանարդ մետր - million cubic metre- миллион кубических метров

ՄՆՇԱՐԺ (ԱՄՐԱԿՑՎԱԾ) ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԻՑ ՄԹՆՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՕԴՆ ԱՂՏՈՏՈՂ
 ԱՐՏԱՆԵՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ՈՐՍՈՒՄԸ
 EMISSIONS OF POLLUTANTS FROM STATIONARY SOURCES INTO ATMOSPHERE AND
 CAPTURE HAZARDOUS SUBSTANCES
 ВЫБРОСЫ В АТМОСФЕРУ ОТ СТАЦИОНАРНЫХ ИСТОЧНИКОВ И УЛАВЛИВАНИЕ ВРЕДНЫХ
 ВЕЩЕСТВ

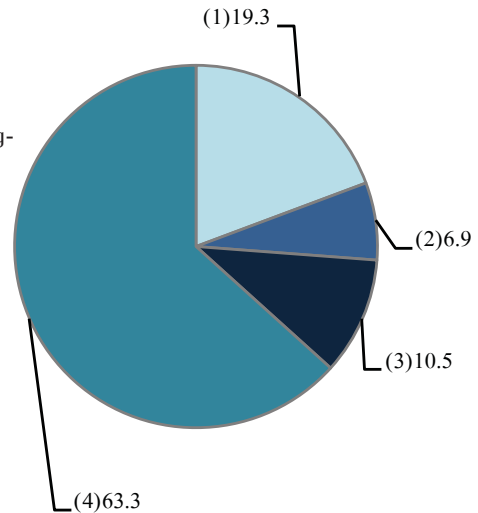
տոկոսներով՝ անշարժ (ամրակայված) աղբյուրներից անցատված ընդհանուր աղտոտիչ նյութերի նկատմամբ -
 in percents of total amount of pollutants from stationary sources - в процентах от общего количества
 отходящих загрязняющих веществ от стационарных источников

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐԿԵՐՆ ԸՍՏ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ 2019 թվականին
ENVIRONMENTAL TAXES 2019
ПРИРОДООХРАННЫЕ НАЛОГИ ПО НАПРАВЛЕНИЯМ В 2019 году

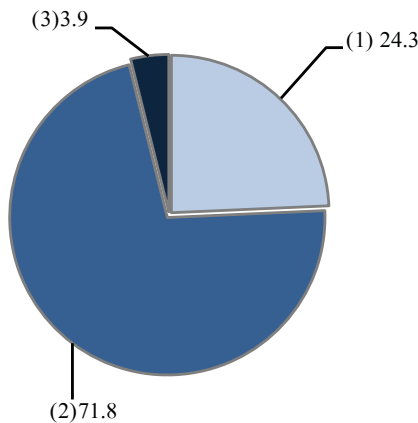
տոկոսներով՝ ընդամենի նկատմամբ - in percents of total - в процентах к итогу

- (1) աղտոտիչ նյութերը ջրային օբյեկտներ և կոյուղի թափելու դիմաց -
for harmful substances discharge in to water bodies and sewerage -
за сброс загрязняющих веществ в водоемы и канализацию
- (2) անշարժ աղբյուրներից մթնոլորտային արտանետումների դիմաց-
for air polluting emissions from stationary sources-
за атмосферные выбросы от стационарных источников
- (3) թափոնակուտակիչներում տեղադրման դիմաց-
for placing waste into the waste-collectors-
за размещение отходов в отходокопителях
- (4) շրջակա միջավայրին վնաս պատճառող ապրանքների դիմաց -
for enviromentally harmful goods -
за экологически вредных товаров

ԲՆՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐՆ ԸՍՏ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ 2019 թվականին
PAYMENTS FOR NATURE USE BY DIRECTIONS 2019
ПЛАТЕЖИ ЗА ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЕ ПО НАПРАВЛЕНИЯМ В 2019 году

տոկոսներով՝ ընդամենի նկատմամբ - in percents of total - в процентах к итогу

- (1) ջրօգտագործման դիմաց- for use water-
за использование воды
- (2) ոչ մետաղական հանածոների արդյունահանման դիմաց-
for quarrying non metallic minerals-
за добычу неметаллогических ископаемых
- (3) կենսաապաշարների օգտագործման դիմաց-
for use of life stochs
за использование биоресурсов

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՅԻՆ ԾԱԽՍԵՐՆ ԸՍՏ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ 2019 թվականին
 CURRENT EXPENDITURES OF ENVIRONMENT PROTECTION BY DIRECTIONS 2019
 ТЕКУЩИЕ ПРИРОДООХРАННЫЕ ЗАТРАТЫ ПО НАПРАВЛЕНИЯМ В 2019 году

